

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vanitas Vanitatum Consideratione Seria Evanescens

Bellegambe, François

Insulis, 1681

Consideratio V. Scientia vana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51072](#)

30 CONSIDERATIO IV.

meam. (Ps. 68.) &c. Denique ludum illum Deo & Angelis longè gratissimum luserunt, tot summis honoribus, diadematis, sceptris, stemmatis, opibus, ceterisque naturæ fortunæve dotibus illustres viri feminaq; qui insigni omnium, quæ à stultis corde, magna falso estimantur, contemptu, stulti mundo, sapientiam sanctorum & mercedem adepti sunt. An tu, mi Christiane, inter illos accenserি non ambis? Renuis despere mundo, ut sapias Deo? Atqui etiam atque etiam cave, ne seriūs, cum infinito stultorum numero, insipientiam tuam lugas & luas aeternū, ingeminans illud Salomonis olim infatuati: Non didici sapientiam, & non novi scientiam sanctorum. (h)

(h) Prov. 30.

CONSIDERATIO V.

SCIENTIA VANA.

I. **V**Ani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his quæ videntur bona, (hoc est,

de rebus istis visibilibus) non potuerunt intelligere eum qui est , (hoc est , Deum) neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex . (a) Propterea captivus est populus meus , quia non habuit scientiam ; (b) Scientiam Dei , scientiam sanctorum : (c) Sed scientiam mundi , quæ docet vanitatem ; & scientiam carnis , quæ docet voluptatem . (d) Talis autem scientia inflat ex Apostolo , (e) Et juxta vocem græcam , tumet , turget instar follis vento distenti , ac vesicularum turgentium , (f) quæ fuit plaga Ægyptiorum , id est , sapientium hujus mundi , ut ait S. Thomas . (g) Si quis autem (subdit Apostolus) (h) existimat se scire aliquid , nondum cognovit quomodo oporteat eum scire . Quæ verba explicans S. Bernardus , (i) , Vides , inquit , quoniam non probat multa scientem , si sciendi modum nescierit ? Vides , inquam , quomodo fructum & utilitatem scientiæ in modo sciendi constituit ? Quid ergo dicit modum sciendi ? Quid , nisi ut scias quo ordine ,

D v

(a) Sap. 13. (b) Isa. 5. (c) Sap. 10. (d) Bernard. Serm. in illud sap. 10. Iustum deduxit per vias rectas . (e) 1. Cor. 8. (f) Exod. 9. (g) in 1. Cor. §. lect. 1. (h) Ibid. (i) Serm. 36. in Cant.

32 CONSIDERATIO V.

quo studio , quo fine quæque nosse oporteat ? Quo ordine ? ut id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio ? ut id ardentius , quod vehementius ad amorem. Quo fine ? ut non ad inanem gloriam , aut curiositatem, aut aliquid simile , sed tantum ad ædificationem tuam vel proximi. Sunt namque qui scire volunt eo fine tantum ut sciant ; & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt ut sciantur ipſi ; & turpis vanitas est. Et sunt item qui scire volunt ut scientiam suam vendant , verbi causâ , pro pecunia , pro honoribus ; & turpis queſtus est. Sed sunt quoque qui scire volunt ut edificant ; & charitas est. Et item qui scire volunt ut edificantur ; & prudentia est. Horum omnium soli ultimi duo non inveniuntur in abusione scientiæ , quippe qui ad hoc volunt intelligere , ut benefaciant. Denique intellectus bonus omnibus facientibus eum. Ps. 110. Hactenus mellifluus Doctor , ex cuius egregijs dogmatis facile colliges , probandane an reprobanda sit tua scientia , siſne ex illorum numero , propter quos dicit Dominus : Ego sum Domi-

nus, convertens sapientes retrorsum :
& scientiam eorum stultam faciens :
(k) & alibi : Stultus factus est omnis
homo à scientiâ, (l) primò propter cor-
dis elationem, secundò propter inqui-
rendi curiositatem, tertiò propter scien-
tiæ incertitudinem, quartò propter o-
peris perversitatem, ut subiicit Doctor
Angelicus explicans ista Ieremia verba ; qui
in supradictum locum Apostoli ad Corinthios,
Hic ostendit, ait, quomodo sine chari-
tate scientiam inutiliter habent. Scien-
tia si sola est, inflat. Unde addenda
est scientiæ charitas. Augustinus. Ad-
dite ergo scientiæ charitatem, & u-
tilis erit scientia. Per se quidem est
inutilis, ex charitate utilis. Sit tua,
mi Christiane, scientia ornata charitate,
bonis operibus comitata, intellectum sic pas-
cat, ut non jejunet voluntas aut ad noxia
deflectat, neque torpescant manus pedesve
ad custodiendas justifications Domini, ad
currendam viam mandatorum Dei. Ita de-
num non eris de illorum numero, de quibus
Apostolus : Semper discentes, & nun-
quam ad scientiam veritatis pervenien-
tes ; (m) Sed de illis, quos idem Doctor
hortatur : Ut ambuletis dignè Deo per
(k) Isa. 44. (l) Ierem. 10. (m) 2. Tim. 3.

34 CONSIDERATIO V.

omnia placentes , in omni opere bono
fructificantes , & crescentes in scientia
Dei. (n)

II. Omnis homo naturaliter scire de-
siderat ; sed scientia sine timore Dei
quid importat ? Melior est profecto
humilis rusticus , qui Deo servit ;
quam superbus Philosophus , qui , se
neglecto , cursum cœli considerat. Si
scirem omnia , quæ in mundo sunt ,
& non essem in charitate , quid me ju-
varet coram Deo , qui me judicatu-
rus est ex facto ? Multa sunt , quæ
scire , parum vel nihil animæ prosunt.
Et valdè insipiens est , qui aliis inten-
dit , quam iis , quæ saluti suæ deservi-
unt. Quantò plus & melius scis , tan-
tò gravius inde judicaberis , nisi san-
ctius vixeris. (a) Quid prodest tibi ,
alta de Trinitate disputare , si careas
humilitate , unde displiceas Trinitati ?
Opto magis sentire compunctionem ,
quam scire ejus definitionem. Si sci-
res totam Bibliam exterius , & om-
nium Philosophorum dicta , quid to-
tum prodest sine charitate Dei , &

(n) Coloff. 1.

(a) Th. à Kemp. de imit. l. I. c. 2.

gratiâ ? (b) Grandis insipientia , quòd neglectis utilibus & necessariis , ultro intendimus curiosis & damnosis. Non est culpanda scientia , aut quælibet simplex rei notitia , quæ bona est in se considerata : sed præferenda est semper bona conscientia , & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire , quam benè vivere ; ideo sæpè errant , & pènè nullum , vel modicum fructum ferunt. O si tantam adhicerent diligentiam ad extirpanda vitia , & virtutes inserendas , sicuti ad movendas quæstiones : non fierent tanta mala & scandala in populo , nec tanta dissolutio in Cœnobiis. Certè adveniente die judicii , non quæretur à nobis quid legimus , sed quid fecimus : nec quam benè diximus , sed quam religiosè viximus. Dic mihi , ubi sunt modò omnes illi Domini & Magistri , quos benè novisti , dum adhuc viverent & in studiis florerent ? In vita sua aliquid esse videbantur , & modò de illis tacetur. O quam citò transit gloria mundi ! Utinam vita eorum , scientiæ ipsorum concordasset ! tunc benè studuis-

[b] eod. lib. c. I.

86 CONSIDERATIO V.

sent, & legissent. Quām multi per-
reunt per vanam scientiam in sēculo,
qui parum curant de Dei servitio? (c)
Hęc & alia, cęlesti sapientiā imbutus
Thomas Kempensis, simplici, at
efficaci stylo, de vanitate scientiæ sine Dei
timore & amore. Habe & aliqua ex mel-
lifluo Bernardo. Multi multa sciunt, &
seipso nesciunt. Alios inspiciunt, &
se metipso deserunt. Deum quærunt
per exteriora, deserentes sua interiora,
quibus interior est Deus. (d) Et alibi:
Multi quærunt scientiam, pauci verò
conscientiam. Si verò tanto studio &
sollicitudine quæreretur conscientia,
quanto quæritur sęcularis & vana scien-
tia; & citius apprehenderetur, & u-
tilius retineretur. (e) Et ad Eugenium
summum Pontificem: Noveris licet om-
nia mysteria, noveris lata terræ, alta
cęeli, profunda maris: si te nescieris,
eris similis qđificanti sine fundamento:
ruinam, non structuram faciens. (f)
Quęso te, quod memoriale virtutis,
quę laus disciplinæ, quis scientiæ pro-
fectus, vel artis fructus, trepidare ti-

(c) eod. lib. c. 3. (d) Meditat. c. 1. [e] de inter. domo
c. 21. & de conscient. c. 2. (f) L. 2. de consider.

more , ubi non est timor , & timorem
Domini relinquere ? Quām salubriūs
disceres JESUM , & hunc crucifixum ?
Quām utique scientiam haud facilē
nisi qui mundo crucifixus erit , appre-
hendit. (g) Hanc scientiam uti addisce-
res , quantum atatis tuae , (dic , quæso te
studiose mi Lector) quantum laboris im-
pendisti ? Quantum , contrà , ut vanam
& sacerularem illam ? à quā etiam ut ne te
quandoque subducas ad aliam salubrem &
necessariam addiscendam & exercendam ,
causaris & pro excusatione prætendis cum
Iovio illo tributis præfecto , ad quem Pauli-
nus , (h) nescio quæ impedimenta . Sie
autem hominem urget Nolanus Præful . Om-
nium Poëtarum floribus spiras , om-
nium Oratorum fluminibus exundas ,
Philosophiæ quoque fontibus irrigaris ,
peregrinis etiam dives litteris , roma-
num os Atticis favis imples . Quæso
te , ubi tunc tributa sunt , cùm Tul-
lium & Demosthenem perlegis ? vel
jam usitatorum de saturitate fastidiens
lectionum , Xenophontem , Platonem ,
Catonem , Varronemque perfectos

(g) Idem ad Thom. de S. Andom. ep. 108. (h)
Epist. 38.

88 CONSIDERATIO V.

revolvis ; multosque præterea , quo-
rum nos fortè nec nomina , tu etiam
volumina tenes ? Ut istis occuperis,
immunis , & liber ; ut Christum ,
hoc est , sapientiam Dei discas, tributa-
rius & occupatus es. Vacat tibi , ut
& Philosophus sis ; non vacat , ut
Christianus sis. Verte potius senten-
tiam , verte facundiam. Esto Peripa-
teticus Deo , Pythagoreus mundo ;
veræ in Christo sapientiæ prædicator,
& tandem tacitus vanitati , & que-
sequuntur , quæ cum fructu legeris , si ad
te reflexeris. Væ enim illi , (verba sunt
S. Francisci Borgiae) (i) qui insatiabili
quadam studiorum voluptate abreptus,
nullam temporis partem spirituali pro-
fectui ex ipsis colligendo tribuerit.....
Neque verò aliam ab causam discipli-
nas sectari debemus , quàm ut per eas
clarius cognoscentes Conditoris nostri
magnitudinem , bonitatem , sapien-
tiam , illum vehementius , & diligen-
tius diligamus..... Væ iterum illi ;
qui , quò magis se studiis litterarum
addixerit , cò minùs intelleixerit , quàm
nihil sit. *Vtrumque istud Væ quàm lon-*

(i) epist. ad Nostros lib. 10. ejus operum.

gissimè à se avertit sapientissimus juxta ac
sanctissimus Borgia , in studiis inprimis
in id intentus , ut cuncta ad sese co-
gnoscendum despiciendumque revoca-
ret ; solitus etiam Theologicarum re-
rum è sancto Thoma (in cuius doc-
trina eminentissimus Theologus fuit ,
& ob eam rem assignatus ad confutan-
dos in Tridentino Concilio illius sæ-
culi errores , quamvis eò posteà non
potuerit ire , gravissimis præpeditus ne-
gotiis à Quæsitore fidei Generali in
Hispaniarum regnis) deprompta capi-
ta in seriem quasi Litaniarum digere-
re , ut studium in quandam orandi
methodum verteretur , deoque Deo
disputatio esset consuetudo cum ipso
Deo. (k) *Istas Litanias ex tota Angelici
Doctoris summâ pulcherrimo piissimoque ar-
tificio concinnatas , habes operum B. Borgiae
libro octavo , eo fine , ut non solùm in-
tellectus (loquitur idem sanctus) (l) ma-
teriarum theologicarum sublimitatem
& altitudinem assequi contentus sit ,
verùm etiam voluntas flagrantissimis
divini amoris flammis exardescat. Quo-*

(k) part. 3. c. 5. vite præfixæ ejus operibus. (l)
prælud. ad Litan.

90 CONSIDERATIO V.

niam cognitio , amoris expers , quasi corpus est animâ destitutum : amor enim calor est , in quo potissimum consistit vita.

III. *Quis non demiretur vehemens illud sciendi desiderium , quo flagrarent olim hominum flagrant homines ; doleatque non mediocriter , tantum temporis laborisque insumpsum rerum humanarum notitiae , simplici illi ac nuda , neque ad Dei cognitionem amoremque directe ? Legimus (scribit Hieronymus ad Paulinum) (a) quosdam lustrasse provincias , novos adiisse populos , maria transiisse , ut eos , quos ex libris noverant , coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphyticos vates ; sic Plato Ægyptum , & Archytam Tarentinum , eamque oram Italiam , quæ quondam magna Græcia dicebatur , laboriosissimè peragravit.... Ad T. Livium , de ultimis Hispaniæ Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus.... Apollonius intravit Persas , pertransivit Caucasum , Albaranos , Scythas , Massagetas , opulentissima Indiæ regna penetravit , &c. Vis & de aliis aliquid ? Aristodemus to-*

(r) epist. 102.

SCIENTIA VANA. 91

tam vitam insumpsit speculanda avicularum naturae; Aristomachus apum reipublicae; Philiscus earumdem proprietatibus, inter silvas & alvearia. Heraclitus adeo naturae solis cognoscenda desiderio tenebatur, ut diceret, optare se Phaëthonis aut Capanei instar, fulmine afflari, modo temporis aliquo spatio, solis sphæram contemplari posset. Anaxagoras patrimonium vendidit, ut Philosophiae vacaret. Democritus rebus omnibus, atque adeo ipsis se privavit oculis, ne rerum occursantium objectu in scientiarum contemplatione obturbaretur. Plato tres Philolai Philosophi libros tribus aureorum millibus emit, cum dives admodum non esset; Aristoteles paucos Pseusippi libros duobus fermè aureorum millibus. Archimedes, totos dies noctesque in labro aquæ pleno sedens, repertæ, quam profundis cogitationibus mersus nosse nitebatur, ne ab aurifice deciperetur, corona & auri quantitate, gaudio subsiliens, Inveni, clamatbat, Inveni. Incredibile dictu est, quantum Demosthenes molestia labrisque devoraverit corrigendo lingua vito, formandâ voce, firmandis lateribus. Quid non (ut innumeros alios etiam recentiores præteream) Tycho ille Brahe,

92 CONSIDERATIO V.

Danus, nobilitate, opibus, ingenio præstans-
tissimus, vigiliarum ac molestiarum pertu-
lit; facultates omnes suas, delicias, atatem
in hoc unum insumens, ut à ceteris homi-
nibus sponte exul, è crystallina quadam
speculâ, quam Stelloburgum vocabat, syde-
rum motus, etiam hieme perfrigidâ, ob-
servaret? Hæc aliaque discendi studia, quæ
vana, imò quæ nociva sunt, cùm ad sui
Deique cognitionem atque amorem cœlestium
non referuntur! O si (libet iterum exclamare
cum Kempensi suprà) (b) O si
tantam adhiberent diligentiam ad ex-
tirpanda vitia, & virtutes inferendas!
Lubet & hic attexere sancta magni illius
Indiarum Apostoli Francisci Xaverij vota,
qui Cocino scribens Sociis Romam, (c)
deplorans Ethnicorum pereuntium jacturam
ob sacerdotum inopiam, optat quæm vehe-
mentissimè, ut qui adeò ferventer doctrinis
vacant in Academiis, tantundem opera im-
penderent saluti proximorum procurande,
atque inter alia, hæc habet: Quòd si
quantum dies noctesque elaborant in
comprehendendâ rerum scientiâ, tan-
tundem in solido scientiæ fructu elab-
orarent, & quam diligentiam adhi-

(b) punct. 2. (c) Epist. 1. 1. ep. 5.

bent in cognoscendis iis artibus , quibus student , eam in docendis imperitis , quæ sunt ad salutem necessaria , adhiberent ; næ illi haud paulò paratores essent ad reddendam rationem Domino dicenti , Redde rationem villicationis tuæ . *Ardorem nimium sciendi & Gentilium libros evoluendi , luit Sanctus ipse Hieronymus , (ut luculentis verbis exponit scribens ad Eustochium) (d)* gravibus , jussu divini judicis , (ad cuius tribunal in spiritu pertractus est , febre ad extrema pænè deducente) inflictis verberibus , liber tandem abire permisus , postquam sanctè adpromisit , se nunquam habiturum codices sacerdtales , nunquam lectorum . Nec verò sopor ille fuerat , aut vana somnia , quibus sæpè deludimur ; testis est tribunal illud , ante quod jacui : testis judicium triste , quod timui : ita mihi nunquam contingat in talem incidere quæstionem . Liventes fateor habuisse me scapulas , plagas sensisse post somnum , & tanto dehinc studio divina legisse , quanto non antè mortalia legeram . *Quid si vehementius illud Ciceronem aliosque ethnici-*

(d) Epist. 22.

94 CONSIDERATIO V.

cos scriptores legendi studium in Hieronymo severè adeò castigatam est, quantis, quæso, pœnis obnoxij erunt, qui sacerdalem, vanam, & inflantem scientiam sectantur, Dei pœnè ac salutis suæ immemores, certè incurij? Audi celeberrimum illum scientia & vita integritate scriptorem Robertum Cardinalem Bellarminum. (e) Neque verò, ait, humana sapientia solum, sed etiam divinarum scripturarum cognitio, si à charitate, & humilitate se juncta sit, plerumque obest, prodest nunquam. Neque ullos homines reperiri existimo (percipite, quæso, diligenter quæ dicam) nulos, inquam, homines reperiri existimo, qui circa obitum ita de fidei nostræ arduis dogmatibus dubitare, & in abyssum infidelitatis cadere permittantur, ut ii, qui soli sapientiæ operam dederunt, & charitate atque humilitate, dum vivèrent, caruerunt. Ita ille, qui subdit horrendum casum eruditissimi cuiusdam vii extremâ vita periodo à dæmone illusi, & in Arianam heresim atque inferos prolapsatum duo observanda ad rectam & anima proficuam scientiarum acquisitionem & usum; quæ juverit legisse.

(e) concione 15. dom. 1. post Epiph. Lovaniij habit.